

Examination of the Relationship Between Social Skill Levels and Problematic Media Use in Preschool Children

Olcan ASLAN, MoNE, 0000-0001-9987-0425

İrem TOPUZ, İstanbul Maltepe University, 0000-0002-7085-8470

Abstract

The primary aim of this study is to examine the relationship between problematic media use and social skills levels in preschool children. In this context, the effects of children's interactions with digital media on their social development are evaluated. The study not only focuses on the relationship between these two variables but also analyzes whether demographic factors such as gender, number of siblings, and family members' screen time have any impact on this relationship. The research was conducted within the framework of the correlational survey model, one of the quantitative research methods. Problematic media use constitutes the independent variable, while the level of social skills represents the dependent variable of the study. The sample of the study consists of 512 preschool children (245 girls and 267 boys) and their mothers, selected through convenience sampling. Data were collected through maternal observations and evaluations using a personal information form, the Problematic Media Use Scale, and the Social Skills Scale. In the data analysis process, descriptive statistics, Pearson correlation analysis, simple linear regression analysis, and three-way ANOVA were employed. The findings revealed a significant negative relationship between problematic media use and social skills. Additionally, problematic media use was found to be a significant predictor of children's social skill levels. Moreover, the level of problematic media use differed significantly based on the number of siblings, the duration of family members' screen use, and the interaction between these two variables. These results indicate that digital media usage is an important factor affecting the social development.

Keywords: *Preschool, Problematic media use, Social skills*

Inonu University
Journal of the Faculty of
Education
Vol 26, No 1, 2025
pp. 116-134
DOI
10.17679/inuefd.1516664

Article Type
Research Article

Received
15.07.2024

Accepted
29.11.2024

Suggested Citation

Aslan, O., & Topuz, İ. (2025). Examination of the relationship between social skill levels and problematic media use in preschool children, *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 26(1), 116-134. DOI: 10.17679/inuefd.1516664

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Thanks to the social skills developed from childhood, individuals can initiate social relationships more easily in the future, ensure the continuity of these relationships, and use verbal and non-verbal methods more easily in dealing with the problems they will face in their relationships (Gülay, 2009). For this reason, the significance of social skills cannot be overstated, especially in the preschool period (Oğuzkan and Oral, 1997), which is the period when children begin to understand the events around them, establish relationships with those around them, ask questions they are curious about the answers to, and learn the values and cultures of the society in which they live. In this phase, social skills can help children to be accepted more easily by their peers, to manage their emotions better, and to be good team members (Wilson and Sabee, 2003).

In recent times, it has been noted that children benefit more from new digital technologies every day (Dimock, 2019) and start to use cell phones and the internet for too long (Smith & Anderson, 2018) without parental control (Jiang, 2018). Due to these situations, it can be said that problematic media use negatively affects children's social skills by reducing their interaction with those around them (Przepiorka et al., 2021).

Purpose

1. Is there a significant relationship between preschool children's social skills levels and their problematic media use?
2. Is problematic media use a significant predictor of preschool children's social skills levels?
3. Do preschool children's social skill levels vary significantly based on gender, number of siblings, and duration of family device use?
4. Do preschool children's problematic media use levels vary significantly based on gender, duration of family device use, and number of siblings?

Method

In this research, the relational survey model was used to explore the relationship between preschool children's social skills and their problematic media use. According to Karasar (2016), this model seeks to identify and quantify the relationship between two or more variables. For this study, the chosen research design was the relational survey, a type of quantitative research method. The sample group comprised mothers of 3 to 6-year-old children living in Istanbul.

Findings

A significant negative correlation was found between preschool children's social skills and their problematic media use. Problematic media use accounts for 7.2% of the variation in social skills among preschool children. The developed model indicates that problematic media use has a minor effect on social skills. It was found that the social skills scores of preschool children did not significantly vary based on gender, number of siblings, or family device usage time. However, while there was a significant difference in problematic media use scores according to the number of siblings and family device usage time, no significant difference was observed based on gender.

Discussion & Conclusion

The analyses revealed that problematic media use has a negative impact on preschool children's social skills. The reason for this situation may be that problematic media use negatively affects children's social skills by reducing their face-to-face social interactions. Extended screen time can cause children to miss out on learning essential social skills like playing, sharing, and cooperating. Consequently, they may struggle to express themselves socially and form healthy relationships. As a matter of fact, Plowman et al. (2010) stated that preschool children often use mobile technologies alone, which can hinder their social development and negatively affect their social skills.

Another finding from the study is that problematic media use among preschool children varies significantly with the number of siblings. This could be because, in larger families, parental attention and interest are divided, leading children to turn to media devices more frequently. Additionally, in families with multiple children, maintaining consistent rules about media use can be challenging, resulting in increased and irregular media consumption by children.

Another result of the study is that problematic media use by preschool children differs according to the duration of family device use. Young preschoolers tend to imitate their parents' behavior. If parents spend a lot of screen time, children may exhibit similar behaviors. However, the nature of the time parents spend in front of the screen may cause children to gravitate towards similar content. If entertainment-oriented content is consumed instead of educational programs, children's problematic media use may increase.

Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Sosyal Beceri Düzeyleri ile Problemlili Medya Kullanımı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Olcan ASLAN, Milli Eğitim Bakanlığı, 0000-0001-9987-0425

İrem TOPUZ, İstanbul Maltepe Üniversitesi, 0000-0002-7085-8470

Öz

Bu araştırmanın temel amacı, okul öncesi dönemdeki çocukların problemlili medya kullanımı ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu doğrultuda, çocukların dijital medya ile etkileşimlerinin sosyal gelişim üzerindeki etkileri değerlendirilmektedir. Araştırmada yalnızca bu iki değişken arasındaki ilişki değil; aynı zamanda cinsiyet, kardeş sayısı ve aile bireylerinin cihaz kullanım süreleri gibi demografik faktörlerin bu ilişki üzerindeki etkisi de analiz edilmiştir. Araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden biri olan ilişkisel tarama modeli çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Problemlili medya kullanımı araştırmanın bağımsız değişkenini, sosyal beceri düzeyi ise bağımlı değişkenini oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini uygun örnekleme yöntemiyle belirlenen 512 okul öncesi çocuk (245 kız, 267 erkek) ve onların anneleri oluşturmaktadır. Veriler, annelerin gözlem ve değerlendirmelerine dayalı olarak kişisel bilgi formu, Problemlili Medya Kullanımı Ölçeği ve Sosyal Beceri Ölçeği aracılığıyla toplanmıştır. Veri analizinde betimsel istatistiklerin yanı sıra Pearson Korelasyon Analizi, Basit Doğrusal Regresyon Analizi ve Üç Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Elde edilen bulgular, problemlili medya kullanımı ile sosyal beceriler arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, problemlili medya kullanımının çocukların sosyal becerilerini anlamlı şekilde yordadığı bulunmuştur. Ek olarak, problemlili medya kullanım düzeylerinin kardeş sayısı, aile bireylerinin ekran başında geçirdiği süre ve bu iki değişkenin etkileşimine göre anlamlı biçimde farklılaştığı belirlenmiştir. Bu sonuçlar, dijital medya kullanımının okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal gelişiminde önemli bir faktör olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi, Problemlili medya kullanımı, Sosyal beceri

İnönü Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
Cilt 26, Sayı 1, 2025
ss. 116-134

DOI
10.17679/inuefd.1516664

Makale Türü
Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi
15.07.2024

Kabul Tarihi
29.11.2024

Önerilen Atıf

Aslan, O., & Topuz, İ. (2025). Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Sosyal Beceri Düzeyleri ile Problemlili Medya Kullanımı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(1), 116-134. DOI: 10.17679/inuefd.1516664

1. Giriş

İnsan, var olduğu günden beri sosyal bir varlıktır. Bu noktada, doğumla başlayan bir süreç olan anne, baba, kardeş, akraba ve arkadaş ilişkileri bir zorunluluk olmasının yanı sıra yaşamsal bir unsur olarak da karşımıza çıkmaktadır (Gültekin-Akduman, vd., 2015). İnsanın çevresiyle kurduğu bu sosyal ilişki ağı, kendini ve dünyayı tanımak için de oldukça önemlidir. Nitekim çocukluktan itibaren, kişinin yaşadığı toplumun beklentilerini anlayıp kültürün değerlerini benimsemesi sosyal becerinin gelişmesi için önemli bir faktördür (Uysal ve Kaya-Balkan, 2015). Çocukluktan itibaren geliştirilen sosyal beceriler sayesinde bireyler, ileride daha rahat sosyal ilişki başlatıp bu ilişkilerin sürekliliğini sağlayarak, ilişkilerinde karşılaşılabilecek problemlerin çözümünde sözel ve sözel olmayan yöntemleri daha rahat kullanabilirler (Gülay, 2009). Bu sebeple, özellikle çocuğun çevresindeki olayları anlamaya başladığı, çevresindekilerle ilişki kurduğu, cevaplarını merak ettiği soruları sorduğu, içinde bulunduğu toplumun değer ve kültürlerini öğrendiği okul öncesi dönemde (Oğuzkan ve Oral, 1997) sosyal becerinin oldukça önemli olduğu söylenebilir. Bu dönemde sosyal beceri, çocukların akranları tarafından daha rahat kabul edilebilmesini sağlarken, çocukların duygularını daha iyi yönetebilmesine ve iyi bir takım üyesi olmasına yardımcı olabilir (Wilson ve Sabee, 2003). Bununla beraber, okul öncesi dönem çocukları karşılaştıkları eğitim ortamı sayesinde de bu becerileri detaylandırabilir (Senemoğlu, 1994).

Alan yazını incelendiğinde, sosyal beceri, toplumsal normlara göre kabul edilebilir olan ve başkalarına zarar vermeyen olumlu beceriler olarak tanımlanmaktadır (Combs ve Slaby, 1977). Ayrıca empati, duyguları ifade etme, yardımseverlik, tutum, bilgi alma verme ve kendini ifade etme gibi davranışları içermektedir (Topuz ve Aslan, 2024; Liberman, 1982; Durlak vd., 2011). Sergin ve Giverts (2003), sosyal becerinin, kişinin kurduğu ilişkilerde sosyal desteği kaybetmeden hem olumlu hem de olumsuz duygu ve düşüncelerini ortaya koyma becerisi olduğunu belirtmiştir. Çiftçi ve Sucuoğlu (2012) ise bireyin içinde bulunduğu toplumun koşullarına uyum sağlama özelliğini ve uyum sağlamak adına sergilediği davranış ve tutumlar bütünü sosyal beceri olarak tanımlamıştır. Dinçer (2011), sosyal beceri olarak kabul edilen davranışların özelliklerini şu şekilde belirtmiştir:

- Kişinin çevresi tarafından kabul gören davranışları kapsayan becerilerdir.
- Kişisel özelliklere göre bu becerilerin gelişimi değişebilmektedir, bu beceriler zamanla geliştirilebilir ve düzeltilebilir.
- Sosyal beceriler aktif ve doğru kullanılırsa, birey çevreye daha rahat uyum sağlarken mevcut sosyal ilişkileri de gelişim gösterir.
- Sosyal beceriler toplumun sahip olduğu kültür ve normlardan kaynaklı olarak değişkenlik gösterebilir, bu durumdan dolayı sosyal beceriler her toplumda aynı olmayabilir.
- Gözlenebilen/gözlenemeyen ve sözlü/sözsüz olarak örnek gösterilen davranışlardır.

Bu özelliklere ve tanımlara bakarak sosyal beceri kavramının karmaşık ve geniş bir kavram olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim Akkök (1996), sosyal becerinin altı farklı boyutu olduğunu belirtmiştir. Bunlar; ilişki kurma ve sürdürme becerileri (konuşmak, dinlemek, yardım istemek, özür dilemek, iltifat etmek, ikna etmek vb.), grup çalışmalarında iş yürütme becerileri (sorumluluk alma, işi paylaşmak, görüşleri dinlemek vb.), duyguları anlamaya ve ifade etmeye yönelik beceriler (duyguları ifade etmek, duyguları anlamak yaşanan duyguyla baş etmek), saldırganlıkla baş etmeye yönelik beceriler (öfkeyi uygun şekilde ifade etmek ve ya kontrol etmek, sakin kalmaya çalışmak, paylaşımda bulunmak vb.), stresli durumlarla baş etmeye yönelik beceriler (başarısızlıkla başa çıkma, yalnızlıkla başa çıkma, baskıyla baş etme vb.) ve problem çözme becerileridir (işe yoğunlaşma, amaçlar belirleme, kararlılık vb.).

Calderalla ve Merrell (1997) ise çocuklarda sosyal becerinin beş farklı boyutu olduğunu belirtmişlerdir. Bunlar; Akran ilişkileri becerileri (akranlarla iletişim kurma ve sürdürme, akranları takdir etme, akranlardan yardım isteme ve yardım etme, akranlarıyla paylaşımda bulunma,

akranlarının duygularını anlama vb.), öz kontrol becerileri (öfkeyi yönetmek, çatışmalardan kaçınmak, eleştirileri dinlemek, başkalarıyla iş birliği yapmak vb.) akademik beceriler (verilen görevleri gerçekleştirmek, boş vakitleri verimli kullanmak, bağımsız çalışabilmek vb.), uyma becerileri (kurallara uymak, yönergelere uymak, vb.) ve girişimcilik becerileridir (diğerleriyle iletişim kurma, yeni kişilere kendini tanıtmak, arkadaşlar edinme, iltifatları kabul etme, arkadaşlarıyla oyun başlatma vb.).

Alan yazını incelendiğinde, okul öncesi dönemde çocukların sosyal becerilerini etkileyen birçok faktör olduğu görülmüştür. Akran etkileşimleri, ebeveyn etkileşimleri, sosyal çevre, sınıfın ve okulun sosyal ortamı, çocukların bireysel özellikleri ve içinde bulunulan toplumun kültürü bunlardan bazılarıdır (OSBEP, 2014). Bununla birlikte, cinsiyet (Tatlı, 2014; Temel, 2018) ve yaş (Elbol Gültekin, 2008) faktörlerinin de sosyal beceriyi etkilediği görülmektedir. Son yıllarda ise çocukların her gün yeni dijital teknolojilerden daha fazla yararlandıkları (Dimock, 2019) ve ebeveyn kontrolü olmadan (Jiang, 2018) cep telefonu ve interneti çok fazla sürelerde kullanmaya başladıkları görülmüştür (Smith ve Anderson, 2018). Bu durumlardan kaynaklı olarak, problemli medya kullanımının çocukların yakın çevresindekilerle olan etkileşimini azaltarak sosyal becerilerini olumsuz yönde etkilediği söylenebilir (Aslan ve Topuz, 2025; Przepiorka vd., 2021).

Başta akıllı telefonlar ve tabletler olmak üzere, son on yılda dijital medya cihazlarının 0-8 yaş arasında kullanımı artmakla beraber (Rideout ve Robb, 2017), 3 yaşından itibaren çocukların %15'inin de kendi cep telefonlarına sahip olduğu görülmektedir (OFCOM, 2016). Bununla beraber Onguner ve diğerleri (2024) yaptıkları çalışmada çocukların %23'ünde bağımlılık derecesinde medya kullanımı olduğunu belirtmiştir. Okul öncesi dönemde de mobil ve internet bağlantılı cihaz kullanım sayısının büyük ölçüde artması (Rideout ve Robb, 2017), problemli kullanımla ilgili endişeleri beraberinde getirmektedir (Common Sense Media, 2018). Bu noktada, "problemli" ifadesini ana hatlarıyla tanımlamak oldukça önemlidir. Öncelikle, bir çocuğun problemli medya kullanımına sahip olduğunu söylemek için sadece ekran başında geçen süreyi baz almamak gerekir. Problemli medya kullanımında çocuğun işlevselliğini engelleyen aşırı medya kullanımına odaklanılmalıdır (Domoff vd., 2020). Bu sebeple, problemli medya kullanımı, sosyal, davranışsal veya akademik olarak çocuk gelişiminin önemli bir alanında işlev bozukluğuna yol açan aşırı medya kullanımı olarak tanımlanabilir (Domoff vd., 2019). Problemli medya kullanımı, henüz DSM-5 Tanı Ölçütleri El Kitabı'nda (2013) yer almamaktadır. Ancak Domoff ve diğerleri (2019), İnternet Oyun Oynama Bozukluğu'nun 9 kriterini göz önünde bulundurarak, problemli medya kullanımı düzeyini tespit edecek bir ölçek geliştirmişlerdir. Bu 9 kriter şunlardır: (a) görsel medya araçlarına (bilgisayar, televizyon, telefon, tablet, gibi) takıntı, (b) tolerans veya daha fazla görsel medya araçlarına ihtiyaç duyma, (c) kaçış (yani, olumsuz duygulardan kaçmak veya rahatlamak için görsel medyayı kullanma), (d) diğer etkinliklere olan ilginin kaybı, (e) yoksunluk (yani, ekranlara erişimine izin verilmediğinde yoksunluk yaşama), (f) kullanım üzerinde kontrol kaybı, (g) kullanımdan kaynaklanan psikososyal sonuçlar, (h) aldatma (kullanımı gizleme veya ekranlara erişmek için yalan söyleme), ve (i) kullanımdan kaynaklanan ciddi sorunlardır. Bu kriterlere bakılarak problemli medya kullanımının tespitinin aynı zamanda ekran bağımlılığını saptama amacı taşıdığı da söylenebilir.

Problemli medya kullanımı, çocukların dikkat sürelerini olumsuz yönde etkilerken, sosyal anlamda uyum sorunlarına sebebiyet verebilir (Aksungur Çakır, 2022). Aynı zamanda sabırsızlık, öfke ve saldırganlık gibi çeşitli davranış problemlerine neden olabilir (İnan-Sonakalan vd., 2022). Ayrıca, problemli medya kullanımının depresif bozukluklarla ve uyku bozukluklarıyla pozitif yönde (Kulu, 2023), psikolojik sağlıkla (Aslan vd., 2025) ile negatif yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Bununla beraber problemli medya kullanımı, dil ve iletişim becerilerinde gerilemelere yol açabilir. Araştırmalar, medya araçlarıyla çok fazla vakit geçiren çocukların, yüz yüze etkileşimler için gereken temel sosyal becerilerde zayıflama yaşadığını göstermektedir (Guarnaccia vd., 2024). Problemli medya kullanımı, çocukların duygusal düzenleme becerilerini

zayıflatarak duygusal gelişimlerini olumsuz etkiler ve bu durum sosyal ilişkilerinde çeşitli sorunlara yol açabilir (Wyatt ve Young, 2024).

Çocuklarda problemli medya kullanımının sosyal beceri düzeyleri üzerindeki etkisinin tespit edilmesi, sosyalleşme anlayışının artık internet üzerinden açıklanabildiği günümüz teknoloji çağında, çocukların sosyal beceri düzeyinin açıklanması, sosyal becerileri olumsuz yönde etkileyen değişkenlerin tespit edilmesi ve bu durumlara dair önleyici çalışmaların yapılması son derece önemlidir. Tüm bu durumlardan hareketle, bu çalışmanın temel amacı, okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerileri ile problemli medya kullanımı düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi ve okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin problemli medya kullanım durumlarına göre yordanıp yordanmadığının tespit edilmesidir. Araştırmanın bir başka amacı ise okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin ve problemli medya kullanım düzeylerinin cinsiyet, kardeş sayısı ve aile cihaz kullanım süresi değişkenleri açısından farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemektir. Nitekim bu yaş grubundaki çocukların medya karşısında geçirdikleri zamanın, duygusal tepkilerini yönetme ve sosyal ortamlarda uygun davranışlar sergileme yetenekleri üzerindeki etkilerine dair yeterince veri bulunmamaktadır (Shcherban ve Samoilov, 2024). Dolayısıyla, bu tür bir araştırma, medya kullanımının çocukların duygusal ve sosyal gelişimlerine dair eksik kalan bu alanı tamamlayabilir. Bu amaçlar neticesinde aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır:

1. Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri düzeyleri ile problemli medya kullanımları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Problemli medya kullanımı okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin anlamlı bir yordayıcısı mıdır?
3. Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri düzeyleri cinsiyet, kardeş sayısı ve aile cihaz kullanım süresi değişkenlerine göre anlamlı olarak farklılaşma göstermekte midir?
4. Okul öncesi dönem çocuklarının problemli medya kullanım düzeyleri cinsiyet, kardeş sayısı ve aile cihaz kullanım süresi değişkenlerine göre anlamlı olarak farklılaşma göstermekte midir?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerileri ve problemli medya kullanımları arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla ilişkisel model benimsenmiştir. Karasar (2016) tarafından açıklanan bu model, iki veya daha fazla değişken arasındaki olası bir ilişkiyi ve bu ilişkinin derecesini belirlemeyi amaçlamaktadır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmada yer alan çalışma grubunu, İstanbul'da ikamet etmekte olan 3,4,5 ve 6 yaşında çocuğu olan anneler oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu uygun örnekleme yöntemi ile belirlenen kişiler oluşturmaktadır. Uygun örnekleme yöntemi, en kolay erişilebilen katılımcılardan başlanarak gerekli katılımcı sayısına ulaşılan kadar örneklem oluşturulması olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk vd., 2014). Bu çalışmada da düşük maliyetli, hızlı ve erişilebilirlik avantajlarından dolayı uygun örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Katılımcıların %47.9'u (n=245) kadın, %52.1'i (n=267) erkektir. Çalışma grubunun yaş ortalaması 4.9 olarak bulunmuştur.

2.3. Veri Toplama Araçları

Çalışma verileri, kişisel bilgi formu, Sosyal Beceri Ölçeği ve Problemli Medya Kullanımı Ölçeği ile toplanmıştır. Veri toplama araçlarının kullanılabilmesi için ölçek sahiplerinden e-posta aracılığıyla izin alınmıştır.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından hazırlanmış olan kişisel bilgi formunda katılımcılara yaş, cinsiyet, kardeş sayısı ve ailenin cihaz kullanım süresi ile ilgili sorular yöneltilmiştir.

2.3.2. Sosyal Beceri Ölçeği

Ölçek, Merrell (1995) tarafından geliştirilmiştir. Sosyal Beceri Ölçeği'nin Türkçeye uyarlama çalışması Alisinanoğlu ve Özbey (2009) tarafından gerçekleştirilmiştir. 4'lü likert tipinde olan ölçek 23 maddeden oluşmaktadır. Maddelerin puanlaması "(1) Hiç, (2) Nadiren, (3) Bazen ve (4) Sıklıkla" şeklindedir. Puan arttıkça çocuğun sosyal beceri düzeyinin arttığı kabul edilmektedir. Ölçeğin güvenirliğinin belirlenmesi için hesaplanan Cronbach alfa değeri toplam puan için 0.94 olarak bulunmuştur (Alisinanoğlu & Özbey, 2009).

Ölçeğin mevcut çalışmada kullanılabilmesi için öncelikle ölçeğin geçerlik ve güvenirlik analizleri gerçekleştirilmiştir. Yapı geçerliliği için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda ölçeğin model veri uyumunun referans aralığında olduğu anlaşılmaktadır ($\chi^2/df=2.72$, RMSEA=.07, SRMR=.06, CFI=.91). Ölçeğin güvenirliği için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve .84 olarak bulunmuştur. Geçerlik ve güvenirlik analizleri sonucunda, Sosyal Beceri Ölçeği' nin bu araştırmada geçerli (Kline, 2015) ve güvenilir (Büyüköztürk, 2014) olduğu söylenebilir.

2.3.3. Problemlı Medya Kullanımı Ölçeği

Ölçek, Domoff ve diğerleri (2007) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçeye uyarlaması Furuncu ve Öztürk (2020) tarafından yapılmıştır. 5'li likert tipinde olan ölçek 9 maddeden oluşmaktadır. Tek faktörlü bir yapıya sahiptir. Maddelerin puanlaması "(1) Asla, (2) Nadiren, (3) Bazen, (4) Sıklıkla ve (5) Her zaman" şeklindedir. Ölçekten alına puan arttıkça çocuğun problemlı medya kullanımının arttığı kabul edilmektedir. Ölçeğin güvenirliği için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve .92 olarak bulunmuştur. (Furuncu & Öztürk, 2020).

Ölçeğin mevcut çalışmada kullanılabilmesi için öncelikle ölçeğin geçerlik ve güvenirlik analizleri gerçekleştirilmiştir. Yapı geçerliliği için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Gerçekleştirilen analiz sonucunda ölçeğin model veri uyumunun referans aralığında olduğu anlaşılmaktadır ($\chi^2/df=2.96$, RMSEA=.07, SRMR=.06, CFI=.90). Ölçeğin güvenirliği için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve .88 olarak bulunmuştur. Geçerlik ve güvenirlik analizleri sonucunda, Problemlı Medya Kullanım Ölçeği'nin bu araştırmada geçerli (Kline, 2015) ve güvenilir (Büyüköztürk, 2014) olduğu söylenebilir.

2.4. Verilerin Toplanması

Öncelikle, araştırmada kullanılan ölçme araçları için ölçek sahiplerinden gerekli izinler alınmıştır. Etik kurul izninin alınmasının ardından veri toplama aşamasına geçilmiştir. Veriler yüz yüze görüşmelerle toplanmıştır. Katılımcılara çalışmanın amacı ve kullanılan veri toplama araçları hakkında bilgi verilmiş ve verilerin gizliliği konusunda katılımcılara güvence verilmiştir. Katılımcıların bilgilendirilmiş onamları alınmasının ardından araştırmacılar tarafından araştırma verileri toplanmıştır. Veri toplama sürecinin sonucunda 512 katılımcıya ulaşılmıştır. Veri toplama işlemi her katılımcı için 10-15 dakikada tamamlanmıştır.

2.5. Veri Analizi

Öncelikle ölçme araçlarıyla toplanan verilerin bilgisayar ortamında analiz edilmesinde SPSS 25.0 ve AMOS 24.0 programları kullanılmıştır. Çalışmada anlamlılık düzeyi olarak .05 kabul edilmiştir. Verilerin istatistiksel işlemler için hazırlanmasında ilk olarak toplanan 512 veri seti SPSS 25.0 programına aktarılmıştır. Veri analizi öncesinde kayıp değer analizi yapılmış ve kayıp değer olmadığı tespit edilmiştir. Ardından uç değer analizi gerçekleştirilmiş ve verilerin z puanları hesaplanmıştır. -4 ile +4 aralığı referans değerleri olarak kabul edilmiştir. Bu aralığın dışındaki

veriler uç değer olarak kabul edilmektedir (Mertler & Vannatta, 2016). Uç değer aralığı dışında kalan bir veri bulunmadığı için veri analizine kısmına geçilmiştir.

Araştırmanın veri toplama araçlarını oluşturan Problemli Medya Kullanımı Ölçeği ve Sosyal Beceri Ölçeği'nin güvenirlik ve geçerlik analizleri yapılmıştır. Geçerlik analizlerinin gerçekleştirilmesi için AMOS 24.0 programı kullanılmış ve doğrulayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Güvenirlik analizlerinin gerçekleştirilmesi için SPSS 25.0 programı kullanılmış ve Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı bulunmuştur. Yapılan analizler sonucunda araştırmanın veri toplama araçlarının geçerli ve güvenilir olduğu anlaşılmıştır. Analiz sonuçları, veri toplama araçları bölümünde ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Mevcut çalışmada analizlerin gerçekleştirilebilmesi için öncelikle normallik testi yapılmıştır. Analiz sonuçları incelendiğinde değerlerin kabul edilen referans aralığında olduğu anlaşılmıştır (Çokluk vd., 2014). Verilerin normal dağılım aralığında olduğunun anlaşılmasının ardından okul öncesi dönemi çocuklarının sosyal becerileri ile problemli medya kullanımları arasındaki ilişkiyi incelenebilmesi için parametrik testlerden olan Pearson Korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Problemli medya kullanımının sosyal beceri üzerindeki etkisinin incelenebilmesi amacıyla basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Analiz öncesinde gerekli varsayımların (verilerin normal dağılım aralığında olması, otokorelasyon ve çoklu bağlantılılık probleminin olmaması) karşılandığı doğrulanmıştır (Field, 2009; Tabachnik ve Fidel, 2013; Ullman, 2013). Varsayımların tümünün karşılanması nedeniyle analizler gerçekleştirilmiştir.

Okul öncesi dönemi çocuklarının problemli medya kullanımları ve sosyal beceri düzeylerinin cinsiyet, kardeş sayısı ve aile cihaz kullanım süresi değişkenlerine göre anlamlı bir farklılaşma gösterip göstermediğinin tespit edilebilmesi için üç yönlü varyans analizleri gerçekleştirilmiştir.

3. Bulgular

Problemli medya kullanımı ve sosyal beceri değişkenleriyle ilgili betimsel istatistikler gerçekleştirilmiştir. Ortaya çıkan bulgular Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1.

Problemli Medya Kullanımı ve Sosyal Beceri Değişkenlerine İlişkin Betimsel İstatistikleri

Değişkenler	<i>n</i>	Ranj	Min.	Max.	$\bar{x}$	<i>ss</i>	Çarpıklık	Basıklık
Problemli Medya Kullanımı	512	33.00	9.00	42.00	16.617	6.288	1.116	1.573
Sosyal Beceri	512	49.00	43.00	92.00	77.404	8.252	-.653	.406

Tablo 1'e bakıldığında araştırma değişkenlerinin ortalamalarının ($\bar{x}$) problemli medya kullanımı: 16.617 (*ss*=6.288) ve sosyal beceri: 77.404 (*ss*=8.252) olduğu görülmektedir. Ayrıca, çarpıklık değerlerinin -.653 ile 1.116 arasında; basıklık değerlerinin ise .406 ile 1.573 arasında değiştiği görülmektedir. Problemli medya kullanımı ve sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkiler analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2.

Değişkenlerin Korelasyon Değerleri

Değişkenler	Problemli Medya Kullanımı
Sosyal Beceri	-.268**

***p*<.001

Tablo 2 incelendiğinde okul öncesi dönemi çocuklarının sosyal becerileri ile problemleri medya kullanımları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($r=-.268$, $p<.001$). Ayrıca, korelasyon katsayısı incelendiğinde okul öncesi dönemi çocuklarının sosyal becerileri ile problemleri medya kullanımları arasında düşük düzeyde ($.00 < r<.30$) bir ilişkinin olduğu görülmektedir (Büyüköztürk, 2014). Okul öncesi dönemi çocuklarının problemleri medya kullanımlarının sosyal beceri düzeylerinin ne ölçüde yordadığını saptamak amacıyla basit doğrusal regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Ulaşılan bulgular Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3.

Okul Öncesi Dönemi Çocuklarının Sosyal Becerilerinin Yordayıcısı Olarak Problemleri Medya Kullanımları

<i>Yordayıcı Değişken</i>	<i>B</i>	<i>SH</i>	<i>ß</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
<i>Sabit</i>	83.250	.995	-	83.703	.000**
<i>Problemleri Medya Kullanımı</i>	-.352	.056	-.268	-6.283	.000**
<i>R=.268 R²= .072 F=39.481 sd=1/510 p=.000 Durbin Watson= 2.064</i>					

** $p<.001$

Tablo 3 incelendiğinde okul öncesi dönemi çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin problemleri medya kullanımları tarafından istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordandığı anlaşılmaktadır [$R=.268$, $R^2=.072$, $F(1-510)= 39.481$, $p<.001$]. Problemleri medya kullanım düzeyleri, okul öncesi dönemi çocuklarının sosyal beceri düzeylerindeki değişkenliğin %7.2'sini açıklamaktadır. Oluşturulan modelde problemleri medya kullanımının sosyal beceri üzerinde küçük bir etki değerine ($.00<R^2<.13$) sahip olduğu görülmektedir (Cohen, 1988). T-testi analizinin sonucu incelendiğinde ise problemleri medya kullanım düzeyinin okul öncesi dönemi çocuklarının sosyal becerileri üzerinde negatif yönde ($t=-6.283$, $p<.05$) anlamlı bir yordayıcısı olduğu anlaşılmaktadır. Buradan hareketle, okul öncesi dönemi çocuklarının problemleri medya kullanımlarının artış göstermesiyle sosyal beceri düzeylerinin azaldığı ifade edilebilir.

Okul öncesi çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin cinsiyet, kardeş sayısı ve ailenin cihaz kullanma süresi değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için üç yönlü varyans analizi yapılmıştır. Ulaşılan bulgular Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4.

Sosyal Beceri Düzeyine Yönelik Üç-Yönlü Varyans Analizi Bulguları

<i>Varyansın Kaynağı</i>	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>sd</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Cinsiyet (C)	238.256	1	238.256	3.548	.060
Kardeş Sayısı (KS)	144.884	3	48.295	.719	.541
Aile Cihaz Kullanım Süresi (ACKS)	181.149	3	60.383	.899	.441
C x KS	186.699	3	62.233	.927	.428
C x ACKS	240.233	3	80.078	1.193	.312
KS x ACKS	415.986	8	51.886	.773	.627
C x KS x ACKS	163.027	6	27.171	.405	.876
Hata	32500.99	484	67.151		
Toplam	34799.31	511			

* $p<.05$

Tablo 4 incelendiğinde okul öncesi dönemi çocuklarının cinsiyetlerine [F(1-511)=3.548, $p>.05$], kardeş sayılarına [F(3-511)=.719, $p>.05$], aile cihaz kullanım sürelerine [F(3-511)=.899, $p>.05$], “cinsiyet x kardeş sayısı” [F(3-511)=.927, $p>.05$], “cinsiyet x aile cihaz kullanım süresi” [F(3-511)=1.193, $p>.05$], “kardeş sayısı x aile cihaz kullanım süresi” [F(8-511)=.773, $p>.05$], “cinsiyet x kardeş sayısı x aile cihaz kullanım süresi” [F(6-511)=.405, $p>.05$] üçlü etkileşimine göre sosyal beceri puanlarının istatistik açıdan anlamlı bir farklılaşma göstermediği tespit edilmiştir.

Okul öncesi dönemi çocuklarının problemli medya kullanım düzeylerinin cinsiyet, kardeş sayısı ve ailenin cihaz kullanım süresi değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için üç yönlü varyans analizi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5.

Problemli Medya Kullanım Düzeyine Yönelik Üç-Yönlü Varyans Analizi Bulguları

<i>Varyansın Kaynağı</i>	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>sd</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Cinsiyet (C)	21.839	1	21.839	.606	.437
Kardeş Sayısı (KS)	972.389	3	324.130	8.993	.000**
Aile Cihaz Kullanım Süresi (ACKS)	342.995	3	114.332	3.172	.024*
C x KS	160.410	3	53.470	1.484	.218
C x ACKS	41.393	3	13.798	.383	.765
KS x ACKS	1198.873	8	149.859	4.158	.000**
C x KS x ACKS	109.427	6	18.238	.506	.804
Hata	17444.88	484	36.043		
Toplam	20204.97	511			

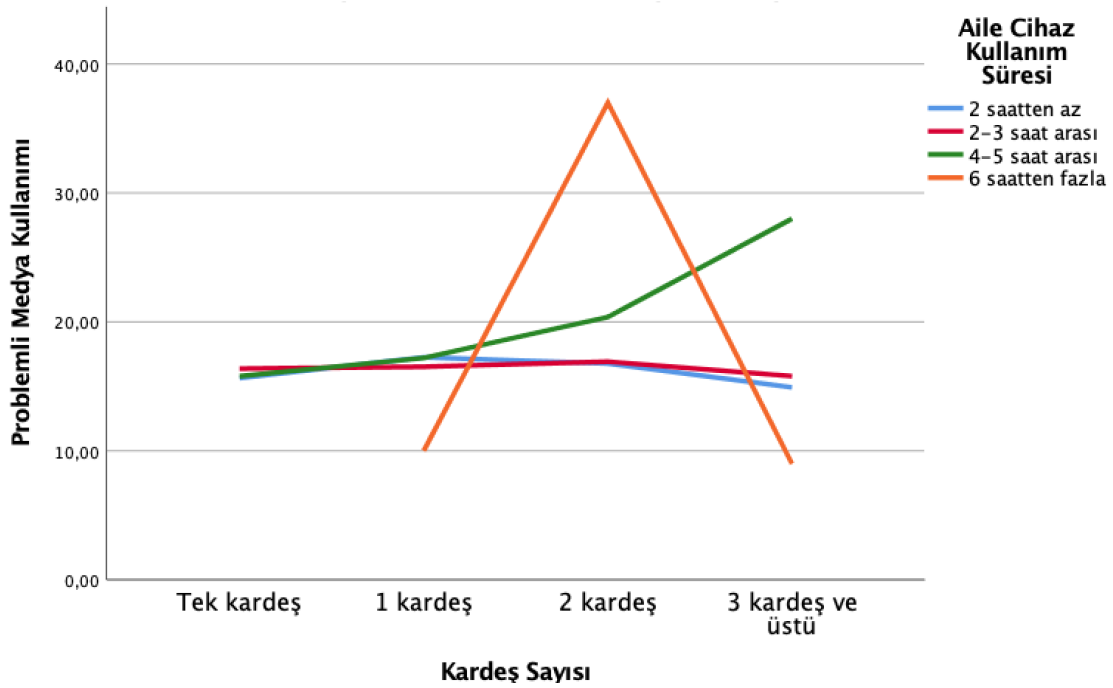
* $p<.05$, ** $p<.001$

Tablo 5 incelendiğinde okul öncesi dönemi çocuklarının kardeş sayısı [F(3-511)=8.993, $p<.001$], aile cihaz kullanım süresi [F(3-511)=3.172, $p<.05$] ve “kardeş sayısı x aile cihaz kullanım süresi” [F(3-511)=4.158, $p<.001$] ikili etkileşimine göre problemli medya kullanım düzeyi puanları istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma göstermektedir. Öte yandan, okul öncesi dönemi çocuklarının cinsiyetlerine [F(1-511)=.606, $p>.05$], “cinsiyet x kardeş sayısı” [F(3-511)=1.484, $p>.05$], “cinsiyet x aile cihaz kullanım süresi” [F(3-511)=.383, $p>.05$], “cinsiyet x kardeş sayısı x aile cihaz kullanım süresi” [F(6-511)=.506, $p>.05$] üçlü etkileşimine göre problemli medya kullanım düzeyi puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma göstermediği tespit edilmiştir.

“Kardeş sayısı x aile cihaz kullanım süresi” ikili etkileşiminin okul öncesi dönemi çocuklarının problemli medya kullanım düzeyi puanları üzerindeki etkisinin daha somut incelenebilmesi için Şekil 1’de çizgi grafiği ile gösterilmiştir.

Şekil 1.

Kardeş sayısı x aile cihaz kullanım süresi ikili etkileşimine ait çizgi grafiği

Şekil 1'deki çizgi grafiğine bakıldığında 3 ve daha fazla kardeşi olan çocukların ailelerinin cihaz kullanım sürelerinin problemli medya kullanımı ortalamaları arasındaki farkın diğerlerine oranla daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Çok hızlı bir şekilde gelişen teknoloji, toplumdaki her bireyi etkilemektedir. Birçok toplumda, teknolojinin çocukların hayatında giderek artan rolüne ilişkin farkındalık da artmaya başlamıştır (Plowman vd., 2011). Bu farkındalıktan kaynaklı olarak, alan yazınında teknoloji kullanımının olumlu ve olumsuz etkilerine yönelik çok sayıda çalışma bulunmaktadır (Rogers ve Price, 2009). Bu araştırmada ise, okul öncesi dönem çocuklarının problemli medya kullanımı ve sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu araştırmada ayrıca, okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri ve problemli medya kullanım düzeylerinin cinsiyet, kardeş sayısı ve aile cihaz kullanım süresine göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmeye çalışılmıştır.

Yapılan analizler neticesinde, okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri ve problemli medya kullanım düzeyleri arasında olumsuz yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. Bununla beraber, yapılan regresyon analizi sonucunda, okul öncesi dönem çocuklarında problemli medya kullanımının sosyal beceri düzeyinin %7.2'sini açıkladığı görülmüştür. Bu durum, okul öncesi dönem çocuklarında problemli medya kullanımının artmasının sosyal beceri düzeyini olumsuz etkileyeceğinin göstergesidir. Bu durumun nedeni, problemli medya kullanımının çocukların yüz yüze sosyal etkileşimlerini azaltarak sosyal becerilerini olumsuz yönde etkilemesi olabilir. Çocuklar, ekran başında uzun süre geçirdiklerinde, oyun oynama, paylaşma ve iş birliği yapma gibi önemli sosyal becerileri geliştirme fırsatlarını kayırabilirler. Bu durum, çocukların sosyal dünyada kendilerini ifade etmelerini ve başkalarıyla sağlıklı ilişkiler kurmalarını zorlaştırabilir. Nitekim Plowman ve diğerleri (2010), okul öncesi dönem çocuklarının mobil teknolojileri kullanırken yalnız olduklarını, bu nedenle sosyal gelişimlerinin risk altında olabileceğini ve bu tür cihazların sosyal becerileri olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Alan yazını incelendiğinde, Durna (2023), 376 okul öncesi dönem çocuğuyla yaptığı çalışmada problemli medya kullanımı ile sosyal beceri arasında negatif yönlü anlamlı ilişki olduğunu belirtmiştir.

Araştırmanın bir başka bulgusu ise, okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin cinsiyet, kardeş sayısı ve aile cihaz kullanım süresine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığıdır. Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerileri, cinsiyetten bağımsız olarak genel gelişimsel süreçler tarafından belirlenmektedir. Bu yaş grubunda, sosyal beceriler büyük ölçüde ebeveynler, öğretmenler ve akranlarla etkileşimler yoluyla öğrenilir ve pekiştirilir. Bununla beraber, okul öncesi eğitim programları genellikle cinsiyet ayrımı yapmadan tüm çocuklara eşit fırsatlar sunar. Öğretmenler, sosyal becerilerin geliştirilmesi konusunda hem kız hem de erkek çocuklara eşit derecede destek verirler. Ayrıca bu dönemde, çocuklar her iki cinsiyetin toplumsal rollerine uygun oyun ve etkinliklerde bulunabilirler (Karoğlu ve Ünüvar, 2017). Nitekim, alan yazını incelendiğinde, araştırmanın bu sonuçlarını destekleyen birçok çalışmanın olduğu görülmektedir (Aktaş Özcafı, 2012; Aykır ve Tekinarslan, 2012; Çimen, 2009; Sarı, 2007).

Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin kardeş sayısına göre anlamlı şekilde farklılık göstermemesinin sebebi ise, okul öncesi dönemde çocukların sosyal becerileri henüz erken gelişim aşamasındadır ve bu dönemdeki gelişim, kardeş sayısından daha çok genel sosyal çevre, ebeveynler ve öğretmenler tarafından şekillendirilir. Bu yaş grubundaki çocuklar, kardeşlerinin olup olmamasından bağımsız olarak, temel sosyal becerileri benzer hızda öğrenir ve geliştirirler. Nitekim, Gültekin Akduman ve diğerleri (2015), 510 çocukla yaptığı çalışmada, okul öncesi dönem çocuklarının kardeş sayısına göre sosyal beceri düzeylerinin farklılaşmadığını belirtmiştir. Aynı şekilde, 103 çocukla yapılan başka bir çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır (Atmaca vd., 2020).

Okul öncesi dönem çocuklarında, ailenin cihaz kullanım süresine göre sosyal beceri düzeylerinin anlamlı şekilde farklılaşmamasının nedeni, ailelerin cihaz kullanım süresi dışında çocuklarıyla kaliteli zaman geçirebilmesi ve onların sosyal becerilerini geliştirmek için çeşitli aktiviteler yapması olabilir. Ayrıca, cihaz kullanım süresi yüksek olsa bile, aile içi etkileşimler sosyal beceri gelişimini destekleyebilir. Bununla beraber, cihaz kullanım süresinin uzunluğu aile içi sosyal etkileşimleri tamamen ortadan kaldırmayacağı gibi, birlikte yapılan ve eğitici içeriklerden yararlanılan cihaz kullanımlarında pozitif etkilerin görülmesi oldukça olasıdır. Alan yazını incelendiğinde, okul öncesi dönem çocuklarında aile cihaz kullanım süresi ile sosyal becerinin birlikte incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Araştırmacılara göre, yapılan bu araştırma söz konusu değişkenlerle yapılan ilk çalışmadır.

Araştırmadaki bir diğer bulgu ise, okul öncesi dönem çocuklarının problemli medya kullanımının kardeş sayısına göre anlamlı şekilde farklılık göstermesidir. Bunun nedeni, birden fazla çocuğa sahip ailelerde ebeveynlerin dikkat ve ilgisinin bölünmesi ve buna bağlı olarak çocukların dikkatlerini daha fazla medya araçlarına yönlendirmesi olabilir. Ayrıca, birden fazla çocuğa sahip ailelerde medya kullanımına yönelik kuralların tutarlılığı sağlanamayabilir. Bu durum, çocukların medya araçlarını daha fazla ve düzensiz kullanmasına neden olabilir. Alan yazını incelendiğinde ise Kara (2023), okul öncesi dönemde bulunan 301 çocukla yaptığı çalışmada araştırmanın bulgularını destekleyen sonuçlara ulaşmıştır. Bununla birlikte, Domoff ve diğerleri (2019), kardeşlerin medyayı kullanma biçimlerini ve içerik seçimlerini oldukça önemli düzeyde etkilediğini belirtmiştir.

Araştırmadaki son bulgu ise, okul öncesi dönem çocuklarının problemli medya kullanımının aile cihaz kullanım süresine göre farklılık göstermesidir. Okul öncesi dönemdeki küçük çocuklar, ebeveynlerinin davranışlarını taklit etme eğilimindedir. Eğer ebeveynler ekran başında çok zaman geçiriyorsa, çocuklar da benzer davranışlar sergileyebilir. Bununla beraber, ebeveynlerin ekran başında geçirdiği sürenin niteliği, çocukların da benzer içeriklere yönelmesine neden olabilir. Eğitim içerikli programlar yerine eğlence odaklı içerikler tüketiliyorsa, çocukların problemli medya kullanımı artabilir. Ayrıca, ailelerin cihaz sürelerinin artması ebeveyn-çocuk etkileşiminde azalmaya neden olarak çocukların sosyal ve duygusal gelişimini olumsuz etkileyebilir ve medya kullanımına daha fazla yönelmelerine yol açabilir. Alan

yazını incelendiğinde, Hu ve diğerleri (2018), 558 okul öncesi dönem çocuğuyla yaptığı çalışmada ebeveynlerin ekran süreleri ile çocukların problemli medya kullanımının doğrudan ilişkili olduğunu vurgulamışlardır. Bununla beraber, ebeveynlerin tercih ettiği medya içeriklerinin çocukların tercih ettiği içeriklerle paralellik gösterdiğini belirtmişlerdir. Aynı şekilde, De Decker ve diğerleri (2012), 6 Avrupa ülkesinde yaptıkları çalışmada, ebeveynlerin ekran süresi ile çocukların problemli medya kullanım düzeyleri arasında ilişki olduğuna değinmişlerdir.

Araştırmanın bu sonuçlarına bakılarak çocuklarda problemli medya kullanımının sosyal beceri üzerindeki etkisinin araştırılması, çocukların sağlıklı sosyal gelişimini anlamak ve desteklemek açısından son derece önemlidir. Okul öncesi dönem, çocukların temel sosyal becerilerinin şekillendiği kritik bir dönemdir. Bu süreçte çocuklar, empati, iş birliği, paylaşma ve problem çözme gibi becerileri geliştirir. Ancak aşırı medya kullanımı, çocukların bu becerileri geliştirmelerine fırsat tanımayarak, yüz yüze sosyal etkileşimlerden uzaklaşmalarına yol açabilir. Medya araçları karşısında geçirilen süre, çocukları sosyal izolasyona sürükleyebilir ve bu da onların empati geliştirme, başkalarının duygularını anlama ve uygun sosyal tepkiler verme yeteneklerini sınırlandırabilir. Sonuç olarak, sosyal becerilerinin yeterince gelişmemesi, çocukların sosyal ilişkilerde zorluk yaşamalarına neden olarak, son derece koruyucu bir faktör olan sosyal destekten (Uzun vd., 2024) mahrum kalmalarına neden olabilir. Buna ek olarak, problemli medya kullanımı çocukların duygusal düzenleme becerilerini de olumsuz etkileyebilir. Medya karşısında uzun süre geçiren çocuklar, genellikle pasif izleyici rolünde kalır ve duygusal tepkilerini yönetme fırsatını kaçırlar. Bu da sosyal ortamlarda nasıl tepki vereceklerini bilmemelerine ve duygusal esnekliklerinin zayıflamasına yol açabilir. Duygusal düzenleme becerilerindeki bu eksiklik, sosyal ilişkilerde çatışma ve anlaşmazlıklara sebep olabilir. Ebeveyn-çocuk etkileşimleri de medya kullanımından etkilenir. Ebeveynler, çocukların sosyal becerilerini geliştirmede önemli bir role sahipken, ebeveynlerin aşırı medya kullanımı çocuklarıyla yeterli düzeyde etkileşim kurmalarını engelleyebilir. Bu durum, çocukların sosyal becerilerinin gelişmesini sınırlandırır ve ebeveynleriyle sağlıklı bağlar kurma fırsatını azaltır. Ebeveynlerin medya kullanımı nedeniyle çocuklarıyla geçirdikleri zamanın azalması, çocukların duygusal ve sosyal gelişimi üzerinde uzun vadeli olumsuz etkiler yaratabilir. Sonuç olarak, çocuklarda problemli medya kullanımının sosyal beceriler üzerindeki etkisinin araştırılması, onların hem kısa vadede hem de uzun vadede sosyal gelişimlerini desteklemek açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu tür araştırmalar, çocukların medya kullanımını daha iyi yönetmelerine yardımcı olacak stratejiler geliştirilmesine katkı sağlayabilir ve sağlıklı sosyal ilişkiler kurmalarına zemin hazırlayabilir.

Araştırmanın bu bulguları doğrultusunda, gelecekte yapılacak olan çalışmalara, alan çalışanlarına ve ailelere çeşitli önerilerde bulunulabilir. Öncelikle, bu araştırmanın örneklemini okul öncesi dönemde bulunan çocuklarla sınırlandırılmıştır. Bu nedenle, çalışmanın sonuçlarının genellenebilirliği benzer örneklemeler ile sınırlı olduğundan, araştırma farklı örneklem gruplarıyla gerçekleştirilebilir. Ayrıca, bu çalışma nicel araştırma geleneğinden faydalanılarak gerçekleştirilmiştir. Sonraki çalışmalar, nitel, deneysel veya karma yöntemler kullanılarak yapılabilir.

Çocukların, akranlarıyla serbest oyun oynayarak sosyal becerilerini geliştirmeleri teşvik edilebilir. Bu durum, problem çözme, paylaşma ve iş birliği gibi becerilerin gelişmesine yardımcı olabilir. Çocuklara, sosyal ortamlarda uyulması gereken kurallar ve beklentiler öğretilmelidir. Bu, onların uygun sosyal davranışlar geliştirmelerine yardımcı olur. İyi davranışları övmek ve ödüllendirmek, çocukların bu davranışları tekrar etmelerini teşvik edebilir. Bununla beraber, ebeveynler ve öğretmenler, çocuklara pozitif sosyal beceriler sergileyen rol modeller olabilirler. Ayrıca araştırmanın sonuçları çocukların günlük ekran süresini sınırlamanın oldukça önemli olduğunu göstermiştir. Amerikan Pediatri Akademisi (2016), 2-5 yaş arası çocuklar için günlük ekran süresinin bir saatten fazla olmamasını önermektedir. Ebeveynler, medya kullanımı konusunda tutarlı kurallar ve rutinler belirlemelidir. Örneğin, yemek sırasında veya yatmadan önce ekran kullanımını sınırlamak etkili bir yöntem olabilir. Medya kullanımını yönetmek için

ebeveyn rehberliği sağlanmalıdır. Çocukları aktif oyunlara ve fiziksel aktivitelere yönlendirmek, ekran süresini azaltmanın etkili bir yoludur. Parka gitmek, bahçede oynamak veya spor yapmak gibi etkinlikler teşvik edilmelidir. Ebeveynler, çocuklarıyla birlikte medya içeriklerini izlemeli ve onlarla bu içerikler hakkında konuşmalıdır. Bu, çocukların izlediklerini anlamalarına ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilir.

Çıkar Çatışması Bildirimi

Yazarlar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve/veya yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Destek/Finansman Bilgileri

Yazarlar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Etik Kurul Kararı

Bu araştırma için Maltepe Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulundan (03/12/2023 – 2023/12) etik izin alınmıştır.

Yapay Zeka Kullanımı Bildirimi

Yazarlar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı veya yayınlanması için herhangi bir yapay zeka aracından faydalanmamıştır.

Kaynakça

- Akkök F. (1996). *İlköğretimde sosyal becerilerin geliştirilmesi öğretmen el kitabı*. Ankara: MEB.
- Aktaş Özkafacı, A. (2012). *Annenin çocuk yetiştirme tutumu ile çocuğun sosyal beceri düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Arel Üniversitesi.
- Alisinanoğlu, F., ve Özbey, S. (2009). Anaokulu ve anasınıfı davranış ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Mesleki Eğitim Fakültesi*, 4(1), 173-198.
- American Academy of Pediatrics. (2016). "Media and Young Minds". *Pediatrics*, 138(5), e20162591. <https://doi.org/10.1542/peds.2016-2591>
- Aslan, O., & Topuz, İ. (2025). Çocuklarla çalışan okul psikolojik danışmanlarının problem davranışlara yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(1), 697-723. <https://doi.org/10.51460/baedb.1605736>
- Aslan, O., Topuz, İ., & Eldeleklioğlu, J. (2025). Investigating the mediating role of digital game addiction in the relationship between adolescents' school belonging and resilience. *Educational and Developmental Psychologist*, 42(1), 37–49. <https://doi.org/10.1080/20590776.2024.2402398>
- Atmaca, R. N., Akduman, G. G., & Sarıbaş, M. Ş. (2020). Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin bazı demografik özelliklere göre incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 6(2), 157-173. <https://doi.org/10.47714/uebt.768067>
- Aykır, T., ve Tekinarslan, İ. Ç. (2012). Okul öncesi dönemdeki zihinsel yetersizliği olan ve olmayan çocukların sosyal becerileri ve problem davranışlarının karşılaştırılması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(2), 627-648.
- Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (19th ed.). Pegem Academi.
- Caldarella, P. ve Merrell, K. W. (1997). Common dimensions of social skills of children and adolescents: A taxonomy of positive behaviors. *School psychology review*, 26(2), 264-278. <https://doi.org/10.1080/02796015.1997.12085865>
- Combs, M.L. ve Slaby, D.A. (1977). Social-skills training with children. In: lahey, B.B., Kazdin, A.E. (Eds.) *Advances in clinical child psychology*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4613-9799-1_5
- Common Sense Media (2018). *Common Sense and SurveyMonkey pollparents on YouTube and technology addiction*. <https://www.350DOMOFF.ETAL.commonsensemedia.org/about-us/news/press-releases/common-sense-and-surveymonkey-poll-parents-on-youtube-and-technology>.
- Çakır Aksungur, F. (2022). 6-11 yaş çocuklardaki problemlili medya kullanımının dikkat süreleri ve sosyal uyum düzeyleriyle ilişkisi. 13. *Uluslararası Eğitimde Yeni Yönelimler Kongresi*. Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir.
- Çimen, N. (2009). *Okul öncesi eğitimi programında altı yaş grubu çocukların sosyal becerilerinin gerçekleştirme düzeyi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik SPSS ve LISREL uygulamaları* (3. Basım). Pegem Akademi.
- De Decker, E., De Craemer, M., De Bourdeaudhuij, I., Wijndaele, K., Duvinage, K., Koletzko, B. ve Cardon, G. (2012). Influencing factors of screen time in preschool children: An exploration of parents' perceptions through focus groups in six European countries. *Obesity Reviews*, 13, 75–84. <https://doi.org/10.1111/j.1467-789X.2011.00961.x>

- Dimock, M. (2019). Defining generations: Where Millennials end and Generation Z begins. *Pew Research Center*, 17(1), 1-7.
- Dinçer, Ç. (2011). Okul öncesi dönemde sosyal beceri eğitimi. *Eğitimci Öğretmen Dergisi*, 5(1), 6-11.
- Domoff, S. E., Borgen, A. L., Foley, R. P., & Maffett, A. (2019). Excessive use of mobile devices and children's physical health. *Human Behavior and Emerging Technologies*, 1(2), 169-175. <https://doi.org/10.1037/ppm0000163>
- Domoff, S. E., Borgen, A. L., ve Radesky, J. S. (2020). Interactional theory of childhood problematic media use. *Human Behavior and Emerging Technologies*, 2(4), 343-353. <https://doi.org/10.1002/hbe2.217>
- Domoff, S. E., Harrison, K., Gearhardt, A. N., Gentile, D. A., Lumeng, J. C., & Miller, A. L. (2017). Development and validation of the problematic media use measure: Aparentreport measure of screen media "addiction" in children. *Psychology of Popular Media Culture*. <https://doi.org/10.1037/ppm0000163>
- Domoff, S. E., Radesky, J. S., Harrison, K., Riley, H., Lumeng, J. C., & Miller, A. L. (2019). A naturalistic study of child and family screen media and mobile device use. *Journal of child and family studies*, 28, 401-410. <https://doi.org/10.1007/s10826-018-1275-1>
- Durlak, J.A., Weissberg, R.P., Dymnicki, A.B., Taylor, R.D. and Schellinger, K.B. (2011), TheImpact of Enhancing Students' Social and Emotional Learning: A Meta-Analysis ofSchool-Based Universal Interventions. *Child Development*, 82: 405-432. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2010.01564.x>
- Durna, B. G. (2023). 60-72 aylık çocukların medya araçları kullanımı ile yaratıcılık düzeyleri ve sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Uludağ Üniversitesi.
- Elibol-Gültekin, S. (2008). 5 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS* (3rd ed.). Sage Publications Ltd.
- Furuncu, C. ve Öztürk, E. (2020). Problemlı medya kullanım ölçeği Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması: Çocuklarda ekran bağımlılığı ölçeği ebeveyn formu. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 4(3), 535-566. <https://doi.org/10.24130/eccd-jecs.1967202043237>
- Guarnaccia, C., Rasho, A.R., ve Testé, B. (2024). Beyond the Screen: A Comprehensive Analysis of Emotional Skills and Social Networking in French Young Adults. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. <https://doi.org/10.3390/ijerph21091176>
- Gülay, H. (2009). 5-6 yaş çocuklarının sosyal konumlarını etkileyen çeşitli değişkenler. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 104-121.
- Gültekin Akduman, G., Günindi, Y. ve Türkođlu, D. (2015). Okul öncesi dönem çocukların sosyal beceri düzeyleri ile davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Journal of International Social Research*, 8(37). <https://doi.org/10.17719/jisr.20153710633>
- Hu, B. Y., Johnson, G. K. ve Wu, H. (2018). Screen time relationship of Chinese parents and their children. *Children and Youth Services Review*, 94, 659-669. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.09.008>
- İnan-Sonakalan, E., Arslan, T., Kılıç, M., Tekkalan, O. ve Sarıca, E. (2022). İlkokul öğrencilerinde gözlenen sorunlu ekran kullanımının annenin ve öğrencinin demografik özellikleriyle ilişkisi. *Ahi Bilge Eğitim Dergisi (ABED)*, 3(2), 149-169.

- Jiang, J. (2018). How teens and parents navigate screen time and device distractions. <http://www.pewinternet.org/2018/08/22/how-teens-and-parents-navigate-screentime-and-device-distractions/>
- Kara, D. (2023). *Okul öncesi dönem çocuklarının dijital oyun bağımlılığı eğilimleri ile akran oyun davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Uludağ Üniversitesi.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar İlkeler Teknikler* (30. Baskı). NOBEL Akademik Yayıncılık.
- Karoğlu, H. ve Ünüvar, P. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının gelişim özellikleri ve sosyal beceri düzeyleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (43), 231-254. <https://doi.org/10.21764/efd.12383>
- Kaya, F. (2021). *İlköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler ile insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi dersleri değerlerine ilişkin tutumları* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi.
- Kline, R. B. (2015). *Principles and practice of structural equation modeling* (4th ed.). Guilford Publications.
- Kulu, H. (2023). *Çocuklarda problemli medya kullanımı ve etkileyen faktörler* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Harran Üniversitesi.
- Liberman, R. P. (1982). Assessment of social skills. *Schizophrenia Bulletin*, 8(1), 62–84. <https://doi.org/10.1093/schbul/8.1.62>
- Merrell, K. W. (1995). An investigation of the relationship between social skill and internalizing problem in early childhood: Construct validity of the preschool and kindergarten behavior scales. *Journal of Psychocducational Assessment* (13). 230-240. <https://doi.org/10.1177/073428299501300302>
- OfCom, U. K. (2016). Children and parents: Media use and attitudes report. *London: Office of Communications London*.
- Onguner, S., Şahin, Ş., Akçaboy, M. (2024). Internet Addiction of School-Age Children and the Effects of Daily Habits. *Cyprus Journal of Medical Sciences*, 9(4), 241-248.
- Oğuzkan, Ş. ve Oral, G. (1997). *Okul öncesi eğitimi*. Milli Eğitim Basımevi, 18.
- Plowman, L., McPake, J. ve Stephen, C. (2010). The technologisation of childhood? Young children and technology in the home. *Children & Society*, 24(1), 63-74. <https://doi.org/10.1111/j.1099-0860.2008.00180.x>
- Plowman, L., Stevenson, O., McPake, J., Stephen, C. ve Adey, C. (2011). Parents, pre-schoolers and learning with technology at home: some implications for policy. *Journal of computer assisted learning*, 27(4), 361-371. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2729.2011.00432.x>
- Przepiorka, A., Błachnio, A., Cudo, A. ve Kot, P. (2021). Social anxiety and social skills via problematic smartphone use for predicting somatic symptoms and academic performance at primary school. *Computers & Education*, 173, 104286. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2021.104286>
- Rideout, V. ve Robb, M. B. (2017). The Common Sense census: Media use by kids age zero to eight. *San Francisco, CA: Common Sense Media*, 263, 283.
- Rogers, Y. ve Price, S. (2009). How mobile technologies are changing the way. *Mobile Technology for Children: Designing for Interaction and Learning*, 1. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-374900-0.00001-6>

- Sarı, E. (2007). *Anasınıfına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların, annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının, çocuğun sosyal uyum ve becerilerine etkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Senemoğlu, N. (1994). Okulöncesi eğitim programı hangi yeterlikleri kazandırmalıdır?. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(10).
- Sergin, C. ve Giverts, M. (2003). Methods of social skills training and developments. John O. Grenne and Brant Raney Burleson (Eds.). *In Handbook of Communication and Social Interaction Skills*. NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Setia, S., Tichy, M., ve Gilbert, F. (2024). Innovating Social-Emotional Learning to Enhance Positive Engagement of Youth With Social Media: A Comprehensive Review of Why and How. *Cureus*. <https://doi.org/10.7759/cureus.70130>
- Shcherban, T., ve Samoilov, O. (2024). Socialisation of Student Youth in Social Networks. MSU Digital Library. <https://doi.org/10.52534/msu-pp2.2024.09>
- Smith, A., ve Anderson, M. (2018). Social media use in 2018. Pew Research Center. <http://www.pewinternet.org/2018/03/01/social-media-use-in-2018/>. Report.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. Pearson.
- Temel, D. (2018). *Yerleşim yerlerine göre anne baba tutumlarının okul öncesi çocukların sosyal becerilerine etkisi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Topuz, İ., & Aslan, O. (2024). Investigation of the mediating role of empathy in the relationship between adolescents' prosocial behaviors and bullying tendencies. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 53(3), 1084-1109. <https://doi.org/10.14812/cuefd.1463625>
- Ullman, J. B. (2013). *Structural equation modeling*. B. G. Tabachnick & L. S. Fidell (Ed.), *Using multivariate statistics içinde* (ss. 681-785). MA: Pearson.
- Uysal, A., & Balkan, İ. K. (2015). Sosyal beceri eğitimi alan ve almayan okul öncesi çocukların, sosyal beceri ve benlik kavramı düzeyleri açısından karşılaştırılması. *Psikoloji Çalışmaları*, 35(1), 27-56.
- Uzun, K., Tagay, Ö., & Cırcır, O. (2024). Childhood traumas and future expectations in adolescents: examination the role of perceived social support and attitudes to seeking psychological help. *Current Psychology*, 43(8), 7116-7130. <https://doi.org/10.1007/s12144-023-04925-2>
- Wilson, S. R. ve Sabee, C. R. (2003). Explicating communicative competence as a therotetical term. J. O. Gren and C. M. Sabee (Eds.). *In Handbook of communication and social interaction skills*. (3-51). NJ: Erlbaum.
- Wyatt, A., ve Young, M. (2024). Digital Disaster: The Effects of Excessive Technology and Problematic Parental Technology Use on Social Development in Early Childhood. ETSU Symposium.

İletişim/Correspondence

Uzm. Psk. Dan. Olcan ASLAN olcanaslan95@gmail.com

Arş. Gör. İrem TOPUZ iremtopuz@maltepe.edu.tr